

טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קכ

ברכת י"ז רצה ותקונה אחר שומע תפלה שכיון שבאת התפלה באה עבודה דכתיב (ישעיה נה) ושמחתים בבית תפלת עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים ובר"ח ובחזה"מ מוסיפין בה יעלה ויבא וטעות וחזרתו יתבאר כל אחד במקומו בעזרת ה' ונוהגים בספרד שלא לומר רצה במנחה אלא מתחיל ואשי ישראל וכ"כ רב שרירא גאון לומר רצה ה' אלהינו המנהג כאשר כתב רב סעדיה שאין אומרים אותו במנחה אלא במנחה של תעניות ומי שאומר תמיד לא יפה הוא עושה ובי"ה במנחה אף על פי שאין נושאים כפיהם נהגו לומר רצה ואיני יודע טעם למנהגם אף על פי שאין נשיאת כפים במנחה מה ענין זה שלא לומר רצה ואי משום הא דאמרין כל כהן שאין עולה בעבודה פי' ברצה שוב אינו עולה מאי נפקא מינה וכי בשביל שהיו עולין לרצה לא יאמרו אותו כשאין נשיאת כפים. ואשי ישראל וכו' ואף על פי שאין עתה עבודה מתפללין על התפלה שהיא במקום הקרבן שתתקבל ברצון לפני הש"י ובמדרש יש מיכאל שר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים על המזבח של מעלה ועל זה תיקנו ואשי ישראל וי"מ אותו על מה שלמעלה ממנו והכי פירושו והשב העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל ותפלתם תקבל ברצון תחלת דבר הוא:

ט"ז אורח חיים סימן קכ

(א) אומרים רצה כו'. - כתב הטור על נוסח ואשי ישראל ותפלתם כו' ואף ע"פ שאין עתה עבודה מתפללים על התפלה שהיא במקום הקרבן שתתקבל ברצון לפני הש"י ובמדרש יש מיכאל שר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים על המזבח של מעלה. וע"ז תקנו ואשי ישראל. וי"מ על מה שלמעלה ממנו וה"פ והשב העבוד' ואשי ישראל. ואח"כ תחיל' הדבר ותפלתם באהבה תקבל ברצון ע"כ. על הפי' הראשון קשה כפל ותפלתם ואי בא לפרש מהו אישי ישראל הי' לו לומר תפלתם בלא וי"ו. וי"ל דיש ב' מיני תפלות הא' תפלה בזמנ' הי' במקום קרבן ואחר זמנה אי' ר"פ ת"ה שכר תפלה יהבי לי' שכר תפלה בזמנה לא יהבי לי' ע"ז קאי ותפלתם לכלול אף תפלה שלא בזמנה שהיא לא מקום אישי ישראל ועל פי' בתר' קשה ל"ל ואשי ישראל כיון שכבר זכר העבודה ואי תימא שיש עבודה בלא אישים עכ"פ לא היה לו להפסיק בלדביר ביתך בנתיים והי' לו לומר והשב העבודה ואשי ישראל לדביר ביתך ע"כ הפי' האמצעי הוא המובחר מכולם:

ביאור הגר"א אורח חיים סימן קכ

סעיף א

ודלא כו'. אלא מתחילים ואשי ישראל כו' משום דאמרין כל כהן שאינו עולה ברצה כו' ובמנחה אין נ"כ ועי' בפ"ב דמגילה י"ח א' דכתיב וירד מעשות כו' וס"ל כפירוש הראשון שבתוס' דמנחות ק"י א' ד"ה ומיכאל כו' אבל העיקר כפי' האחרון וגם אין תלוי רצה בנ"כ וע' טור:

רמב"ן ויקרא פרק א פסוק ט

(ט)... והנה בכתוב הזה טעם הקרבנות שהם אשה ריח ניחוח לה'... ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם, כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה, צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידי עוליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו, והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו. וקרבן התמיד, בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד. ואלה דברים מתקבלים מושכים את הלב כדברי אגדה: ועל דרך האמת יש בקרבנות סוד נעלם, תכנס בו ממה שאמרו רבותינו בספרי (פנחס קמג) ובסוף מנחות (קי א), אמר שמעון בן עזאי בא וראה מה כתיב בפ' הקרבנות שלא נאמר בהם לא אל ולא אלהיך ולא אלהים ולא שדי ולא צבאות אלא יו"ד ה"א שם המיוחד, שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק. ושמא תאמר לאכילה הוא צריך, תלמוד לומר אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה (תהלים נ יב), לא אמרתי לכם זבחו אלא כדי שיאמר ויעשה רצוני: ובתחלת ת"כ (פרשה ב ה) רבי יוסי אומר כל מקום שנאמר קרבן אמור ביו"ד ה"א, שלא ליתן פתחון פה לאפיקורסים לרדות. אלו דבריהם ז"ל. ואמת כי בפרשת הקרבנות לא נאמר לא אל ולא אלהים, אבל מצאנו והעלית עליו עולות לה' אלהיך (דברים כז ו), וכתוב לחם אלהיהם הם מקריבים (להלן כא ו), וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב. וכתוב במזמור הנזכר, זבח לאלהים תודה (תהלים נ יד). ועוד כתוב (דהי"ב כט ו - ז) כי מעלו אבותינו ועשו הרע בעיני ה' אלהינו גם סגרו דלתות האולם ויכבו את הנרות וקטרת לא הקטירו ועולה לא העלו בקדש לאלהי ישראל:

אבל הענין כלו מבואר בתורה, שנאמר (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי, ואמר (להלן ג יא) לחם אשה, שהם לחם לאשה, וממנו לאשים, ואשה לשון אש. ואמר ר"א, אשה שם התואר וטעמו קרבן אש והוא תואר למלת הכל. ובמנחה שאמר (להלן ב ב) והקטיר הכהן את אזכרתה אשה ריח ניחוח לה', יהיה תואר לקומץ. ואינו כן, אבל אשה שם, כמו אש, "ועולה אשה" כמו עולת אש ריח ניחוח לה', וכן כלם, כי טעמם כמו "לחם אשה" (להלן ג יא טז). אבל לא אמר אש ואמר אשה כמשמעו, כאשר הראה אותך בהר במתן תורה והוא הקרבן במדת הדין, והזביחה לשם ה' לבדו, שלא יתכוין לדבר אחר בעולם רק לשם ה' לבדו, וזה טעם עולה הוא, אשה הוא. ולכך אמר הכתוב (להלן כא ו) כי את אשי ה' לחם אלהיהם הם מקריבים והיו קדש, כי לאישי ה' קרבן אלהיהם. ולכך אמרו שלא הזכיר בצבאות של קרבנות לא אל ולא אלהים אלא אשה ריח ניחוח לה', כי הכונה לה' לבדו תהיה, לא יכוין המקריב ולא יעלה במחשבתו רק לשם המיוחד. והוא מאמר החכמים (סנהדרין ס ב) ריקן כל העבודות כלן לשם המיוחד:

על התשובה – "בעור הרע או העלאותו" – ר' י"ד סולובייצ'יק

המבינה המסוים של הוידוי הנאמר על הקרבן יובן לנו גם מאספקט אחר, אם נתעמק ביקע הפילוסופי של מעשה הקרבן נראה, כי כל עניין הקרבן ועבודת היום של יום

על התשובה

הכיפורים שבמרכזה הקרבת הקרבנות, מושתתים על אדיאה מרכזית אחת שהוסברה יפה עלידי הרמב"ן והיא, שהאדם הוא "ירכוש" של בוראעולם. כל כולו, עצמו ובשרו, מחשבר תיו ומעשיו, הישגיו וקניינו, אשתו וילדיו וביתו וחפציו — כל אלה אינם שייכים לאדם, אלא ליוצרה האדם, לה' ברזך הוא. החקדמה, היסוד ככל וידוי הוא באמירה של "הנשמה לך וחגוף שלך". בלי הנחה מוקדמת זו אין אדם יכול כלל לעמוד בתפילה.

התורה אסרה עלינו קרבנות אדם. כדוגמה לתועבה שבעבודתה היא מצינה את "כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם" (דברים י"ב, לא). התורה ביטלה קרבנות אדם למעשה, אבל לא ביטלה את הרעיון כי חייב אדם להקריב את עצמו "נראוי לו שישפוך דמו וישרוף גופו" (לשון הרמב"ן ויקרא א, ט) ולא יסתמק בחבאת שור או תורים ובנייונה. לא מנחה דורש האלקים מן האדם אלא את עצמו.

זהו היסוד למעשה הקרבנות וכך יש להבין אף את נסיון העקדה, מסירות נפש יגוף ללא סייג — זהו יסוד היחודות, אין היהדות שוללת קרבנות אדם, אם האדם הוא "רכוש" של הקדוש ברוך הוא, הרי אין לו כל דרך אחרת מאשר: "וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו" וכו', כאשר הוא שומע את קול ה' הקורא אליו "יקח את בנו את יחידך ויעלחו שם לעולה". התורה ויתרה על קרבנות אדם ואף אסרה אותם — מתוך מידת החסד, "לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה" (כלשון הרמב"ן שם) היתה מידת הדין והאמת האבסולוטית כותבת בתורה "אדם כי יקריב

בישור הרע או העלאותו

מכם קרבן" ופוסקת כאן, סכס — ממש. מידת החסד היא שהוסיפה: "מן הכהמה, מן הבקר ומן הצאן תקריבו קרבנכם".

ואכן, כבר עמדו עליך שכל פרשת העקדה מופיע שם אלקים "והאלהים נסה את אברהם... האלהים יראה לו חשה לעולה בני" וכו'. רק בשעה שהמלאך מעכב את אברהם אבינו וקורא אליו "אל תשלח ידך אל הנער" מופיע לראשונה שם הוי"ה, "ויקרא מלאך הוי"ה מן השמים". בחצי הראשון של פרשת העקדה שררה מידת הדין, לפיה אין לאברהם כל זכות על יצחק בנו, אין לו כל זכות ל"נחת" מיוצא חלציו. הבן אינו "שייך" לו ואין כאן כל מקום ליוכוחים. לסימפוזיונים, להתמקחות. "ויקרא אליו האלהים". מידת הדין קוראת. פקודה היא הדורשת מלויה ללא הסתייגות. אברהם שומע צו — והוא מקבל ומציית.

במידת הדין אין דרך אחרת, פרט לקרבן האדם עצמו. כשאדם חוטא הוא כאילו מזמין את מידת הדין שתדון אותו. בחטאו הוא מאבד את זכותו האלמנטרית על עצמו. "כי ביום אכלך ממנו מות תמות". חטא — פירושו מיתה. מידת הדין אינה מוכנה לוותר. "אם תמצא עומק הדין — מי יעמוד לפניך בדין".

כשאדם מביא קרבן על חטאתו — הרי הוא חייב לראות עצמו כאילו הוא מוקרב על המזבח. באריקת החדם יחשוב כאילו דמו שלו נזרק על המזבח ולא דם חבהמה שהקריב; דמו שלו, דמו החם שמשך אותו לעבירה — הוא הנזרק עתה על מזבח חטאתו. החלב הנאכל על המזבח — לא חלב הבהמה הוא, אלא חלבו שלו, החלב שסתם את לבו וטסרו

מחזור לראש השנה – ר' י"ד סולובייצ'יק

The story of the binding of Isaac, the Akeidah, is based on the concept of unconditional self-sacrifice. From one perspective, Judaism does not reject the idea behind human sacrifice per se. The Torah unequivocally renounces human sacrifice based upon Hashem's *mercy*; His *quality of strict justice*, however, would indeed have dictated it. The Name of God that appears throughout the story of the Akeidah is thus אֱלֹהִים, the Name that represents the Name of God. Only after the angel stops Abraham from harming Isaac does the Name אֱלֹהִים, representing the Name of God, appear in the story for the first time. Up until then, the quality of strict justice had prevailed, according to which Abraham had no "right" to his son Isaac nor to derive any pleasure from his offspring; his son, in a sense, did not "belong" to him. The order to sacrifice him, then, was one which had to be fulfilled without any reservations. In a world of strict justice, the only acceptable behavior is for man to sacrifice himself, as he is entitled not even to his most elementary right, the right to his own self, and not to his own offspring (Teubner Lecture 1968)

על התשובה

לידי החטא. רק בחסד ה' נפדה אדם מהקריב את עצמו והי' מזמן לו את האיל תחת בנו. ומשום כך, מופיע תמיד בכל הקרבנות (חוץ משני יוצאים מן הכלל) שם הוי"ה ולא שם אלקים — בקרבנות מתגלה מידת הרחמים.

כאשר מביא יהודי קרבן לכפרה, במה הוא מתכפר? האמנם באשם של שני שקלים? בוודאי לא! הכפרה באה לו בוידוי של הכרת החטא, שפירושה ביטול וחיסול עצמו, כניעה וכפיפה מוחלטת, הקרבת עצמו, כל הוויתור וכל מה שיש לו — כאילו היה קרב על המזבח.

"וחרתי בתשובה לפניך — וזהו כפרתי". החרת בתשובה — היא הכפרה. היא שבאח "במקום" הקרבן שאני הייתי צריך להקריב עצמי על המזבח, היא חליפתי והרי כאילו אני עצמי הייתי שטוח על גבי המזבח. "ויעלחו לעולה תחת בנו". ובתפילה אנו מבקשים שיזכור לנו "אפרו של יצחק". לא אפרו של איל, כי במצויו של דבר לא האיל הוא שהיה הקרבן, אלא יצחק.

זהו, איפוא, מהותו של וידוי דברים שבקרבן. הוידוי הוא-הוא הקרבן הנפשי שאדם מקריב עצמו. "וזהו כפרתי" — הוידוי הוא שהביא אותי לחיסול כל חיש שבי, אאותה מידה שהקרבן כלה על המזבח.